

Renesanční štuk v českých zemích a jeho nedávný výzkum

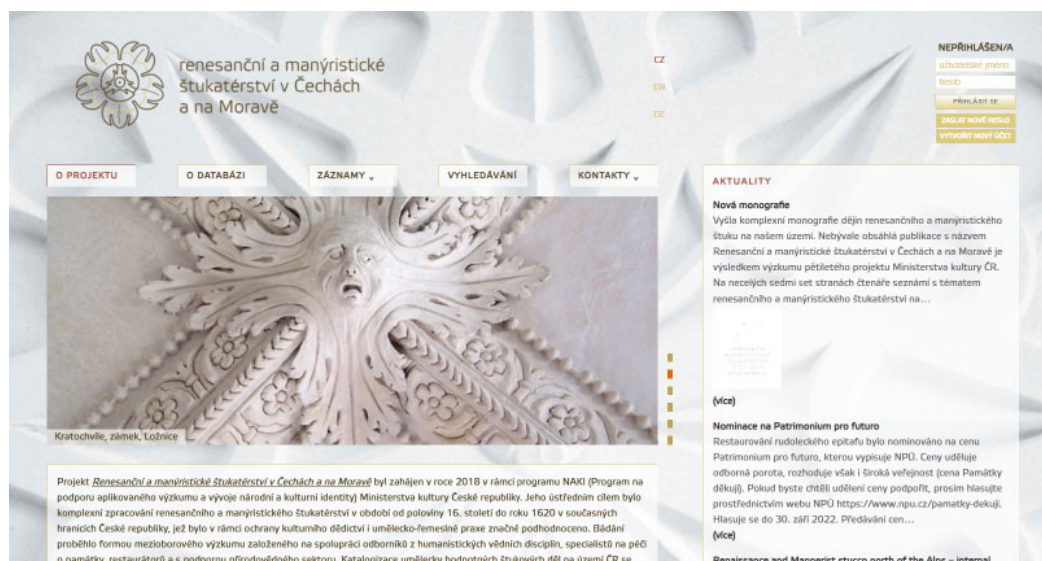
Renata Tišlová, Zdeňka Míchalová

Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice

e-mail: renata.tislova@upce.cz

V letech 2018–2022 byl realizován výzkumný projekt Renesanční a manýristické štukatérství v Čechách a na Moravě, zaměřený na mezioborové studium tohoto dosud málo prozkoumaného uměleckého fenoménu. Cílem projektu bylo co nejkomplexněji zmapovat problematiku štukatérství na českém území do roku 1620, podrobně analyzovat vybraná díla a ověřit nově získané poznatky prostřednictvím praktického testování restaurátorských metod. Výzkum zajištěný Fakultou restaurování Univerzity Pardubice, Katedrou dějin umění Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a Národním památkovým ústavem financovalo Ministerstvo kultury České republiky prostřednictvím programu NAKI II (ID projektu DG18PO2OVV005).

Široce koncipovaný, interdisciplinární tým odborníků se věnoval řadě témat v různých výzkumných oblastech. Z hlediska dějin umění byl zásadním přínosem základní topografický výzkum, který ukázal mimořádné bohatství dochovaného materiálu značně překračující dosavadní představy o rozsahu i významu štukatérské produkce. Díky důkladnému průzkumu v terénu byly nově identifikovány skupiny děl propojené osobami tvůrců či zadavateli. Dále se zkoumala témata jako například import techniky do střední Evropy, působení migrujících umělců z oblasti dnešní severní Itálie a Švýcarska, nebo recepce a adaptace stylových prvků italské renesance a mezinárodního manýrismu v lokálním kontextu a také další inspirační zdroje. Paralelně probíhaly na vybraných objektech i přírodovědné analýzy, které přinesly nové poznatky o materiálových a technologických specifikách renesančních štukových dekorací na našem území. Interdisciplinárně pojaté bádání tedy umožnilo nově uchopit stylovou, materiálovou a technologickou rozmanitost dosud málo známého památkového fondu. Tyto výsledky byly dále rozšířeny restaurátorskými průzkumy, jež se soustředily na historické i novodobé zásahy a pomohly posoudit míru autenticity zkoumaných památek.

Na webových stránkách projektu stuky.upce.cz je přístupná specializovaná mapa s odborným obsahem a online databáze štukových děl z období renesance.

V minulosti se v oblasti renesančního štukatérství zkoumala především díla navázaná na naše nejvýznamnější stavby období 16. století, jako jsou zámky v Bučovicích, Kratochvíli, Jindřichově Hradci, Nelahozevsi a Telči nebo pražský letohrádek Hvězda. Zdánlivě jasně vymezený soubor figurálních památek se podařilo rozšířit o dva náhrobky/epitafy (Český Rudolec, Boskovice), které dokládají v evropských souvislostech dosud málo probádané užití štuky u renesančních sepulkrálních památek. Epitaf rodiny Jana Hodějovského z Hodějova se pak stal dílem, na němž se prověřily možnosti výzkumných metod renesančního štuky a následně i restaurátorské postupy týkající se štukové materie i specifických povrchových úprav. Výzkumný projekt se ale věnoval také méně známým a opomíjeným objektům řemeslného charakteru. U těch byly podrobně zkoumány technické a materiálové aspekty, což umožnilo rekonstruovat pracovní postupy renesančních štukatérských dílen a přispět k jejich využití při současném restaurování.

Získané poznatky byly průběžně sdíleny s odbornou i laickou veřejností. Projekt přinesl řadu výstupů, z nichž nejvýznamnější je sedmisetstránková kolektivní monografie *Renesanční a manýristické štukatérství v Čechách a na Moravě* (2022). Kniha nabízí čtenáři mimořádně široké spektrum témat i kontextů a vedle teoretických kapitol přináší výběrový katalog štukových památek, který má formu svěbytných uměleckohistorických studií doplněných o bohatý obrazový materiál a syntézu poznatků z interdisciplinárních průzkumů. Zásadním výsledkem projektu je také online databáze štukových památek, dostupná na adrese <https://stuky.upce.cz>. V interaktivní mapě je aktuálně zveřejněno přes 300 záznamů, přičemž databáze je průběžně doplňována a aktualizována. Vzhledem k rozsahu a dostupnosti informací se předpokládá široké využití databáze při studiu štukatérských technik i při uměleckohistorickém výzkumu.

Součástí projektových aktivit bylo i několik odborných kolokvií a workshopů věnovaných významným památkám renesančního umění, mj. na zámku v Telči v březnu 2019 (vlevo) a v Bučovicích v listopadu 2018 (vpravo). Foto: Petra Hečková.

Výběr výsledků souvisejících s projektem

Knihy:

Zdeňka Míchalová – Renata Tišlová – Vladislava Říhová (eds.), *Renaissance and Mannerist Stucco North of the Alps. Interdisciplinary Research*, Pardubice 2024.

Pavel Waisser (ed.), *Renesanční a manýristické štukatérství v Čechách a na Moravě*, Olomouc 2022.

Zdeňka Míchalová (ed.), *Epitaf rodiny Jana Hodějovského z Hodějova v Českém Rudolci*, Pardubice 2021.

Pavel Waisser – Jana Waisserová – Renata Tišlová – Petra Hečková, *Renesanční štuková díla zámku v Telči v kontextu dějin umění, technologie a restaurování*, Pardubice 2020.

Aplikované výsledky:

Kolektiv autorů, *Renesanční a manýristické štukatéřství v Čechách a na Moravě* (online databáze), <https://stuky.upce.cz>

Jan Fiřt – Petr Kuneš – Petr Skalický, *Památkové hodnocení uměleckých štuků (metodika)*, Praha 2022.

Renata Tišlová – Věra Sejkorová Kašparová – Radka Zůfalá, *Tradiční postupy zlacení štukových děl a omítek (památkový postup)*, Litomyšl 2022.

Renata Tišlová – Zdeněk Kovářík – Vojtěch Krajíček – Zdeňka Míchalová, *Komplexní přístup k průzkumu štukových děl (památkový postup)*, Litomyšl 2022.

Články:

Renata Tišlová – Zdeňka Míchalová – Petr Fidler, Die Datenbank der Stuckarbeiten der Renaissance und des Manierismus in Böhmen und Mähren, *Österreichische Zeitschrift für Kunst und Denkmalpflege*, LXXVIII, 2024, č. 1, s. 86–91.

Lucie Bartůňková – Zdeňka Míchalová – Renata Tišlová – Zdeněk Kovářík, Eine vier Jahrhunderte lang verborgene Perle der Renaissancekunst aus den böhmischen Kronländern, *RESTAURO*, 2022, č. 4, s. 38–45.

Jan Fiřt – Robert Gája, Štuková plastická výzdoba krbů zámku v Kaceřově, *Památky západních Čech VIII*, 2021, s. 33–41.

Zdeňka Míchalová – Jan Vojtěchovský – Lucia Krajčířová, Císařský sál zámku Bučovice ve 20. století – dokumentace, restaurování a prezentace, *Zprávy památkové péče LXXX*, 2020, č. 1, s. 64–75.

Lucie Bartůňková – Zdeňka Míchalová – Renata Tišlová – Zdeněk Kovářík, Interdisciplinární průzkum a restaurování epitafu rodiny Jana Hodějovského z Hodějova ve farním chrámu Narození sv. Jana Křtitele v Českém Rudolci, *Průzkumy památek XXVII*, 2020, č. 2, s. 67–82.

Ondřej Jakubec – Pavel Waisser, Renesanční a manýristické štukatéřství v Čechách a na Moravě. Možnosti a metody výzkumu, dosavadní poznání, *Zprávy památkové péče LXXX*, 2020, č. 3–4, s. 262–270.

Jana Zapletalová, Štukatér Antonio Melana a migrace umělců z Arogna, *Zprávy památkové péče LXXX*, 2020, č. 3–4, s. 271–281.

Jana Waisserová – Milena Poeta; Poznatky k historii štukatéřství ze skript Francesca Carradoriho, *Zprávy památkové péče LXXX*, 2020, č. 3–4, s. 282–291.

Pavel Waisser, Ještě jednou k výzdobě tzv. Soudnice zámku v Bechyni, *Zprávy památkové péče LXXX*, 2020, č. 3–4, s. 292–303.

Veronika Řezníčková, Štukové dekorativní systémy ve vzájemné symbióze. Recepty italských vzorů na Moravě, *Zprávy památkové péče LXXX*, č. 3–4, 2020, s. 304–312.

Zdeněk Kovářík – Zdeňka Míchalová – Renata Tišlová, Renesanční vytlačovaný štuk na příkladu památek z oblasti česko-moravsko-rakouského pomezí, *Zprávy památkové péče LXXX*, č. 3–4, 2020, s. 313–329.

Veronika K. Wanková – Renata Tišlová – Peter Majoroš – Vojtěch Krajíček, Technologické poznatky ke štukové výzdobě Císařského pokoje v Bučovicích, *Zprávy památkové péče LXXX*, 2020, č. 3–4, s. 330–341.

Petra Hečková – Zdeněk Kovářík – Petr Kuneš, K památkovým aspektům a revizi poznání jindřichohradeckého Rondelu, *Zprávy památkové péče LXXX*, 2020, č. 3–4, s. 342–353.

Zdeňka Míchalová – Lucie Bartůňková – Renata Tišlová, Renesanční štukové sochy Adama a Evy na zámku v Telči, *Zprávy památkové péče LXXX*, 2020, č. 3–4, s. 354–365.

Vladislava Říhová – Zuzana Křenková – Lucie Bartůňková – Pavla Jandová, Devastované štukatury zahradního pavilonu zámku v Gořanově/Gorzanów, *Zprávy památkové péče LXXX*, 2020, č. 3–4, s. 366–377.

Pavla Mikešová, Restaurování štukové výzdoby v letohrádku Hvězda vedené Pavlem Janákem a jeho předchůdci, *Zprávy památkové péče LXXIX*, 2019, č. 3, s. 353–383.